

Rabínská literatura formativního období (2.-6. stol. n.l.)

Rabínská literatura

židovské čtení Bible

- V letech 66-70 n.l. se v Jeruzalémě a v Galileji rozhořelo **židovské povstání proti Římu**
- V roce 70 pozdější císař Titus zbořil jeruzalémský chrám (snímek z Titova oblouku v Římě)

Rabínská literatura

Jochanan ben Zakaj dezertoval v roce 70 n.l. z obleženého Jeruzaléma. Byl internován **v Javné**, kde se oddal zcela nerevolučnímu studiu Tóry. Stal se zakladatelem **rabínského židovství**. **Rabíni** byli pokračovateli farizeů, zdůrazňovali **studium a poslušnost Tóry**. Postupně se prosadili jako hlavní proud židovství.

Rabínská literatura

židovské čtení Bible

V době kolem přelomu letopočtu existovalo v židovství mnoho skupin.

Josephus Flavius (*Válka židovská II*, 119nn) je rozděluje na:

- **farizeje**: zachovávat ve všedním životě Tóru
- **saduceje**: soustředit se na Chrám a být zadobře s vrchností
- **esejce**: izolace od hříšníků, blízký konec světa (apokalypsa) a nástup Božího království, kromě tvrdého jádra množství sympatizantů
- **radikální povstalce**: prosadit Boží království ozbrojenou akcí

Rabínská literatura: dva způsoby myšlení

Halacha („chození“)

- Jak žít „židovsky“?
- Síla je v detailu
- Zákon je darem
smysluplné cesty

Aggada („vyprávění“)

- Proč vůbec žít
„židovsky“?
- Síla je v tradici
- Kdo všechno k nám
patří, slavní hrdinové i
varovné případy

Rabínská literatura

základní dogma: podvojná Tóra

Tóra existuje ve dvou podobách, a to jako:

- **Písemná tóra = Bible**
- **Ústní tóra = tradice**

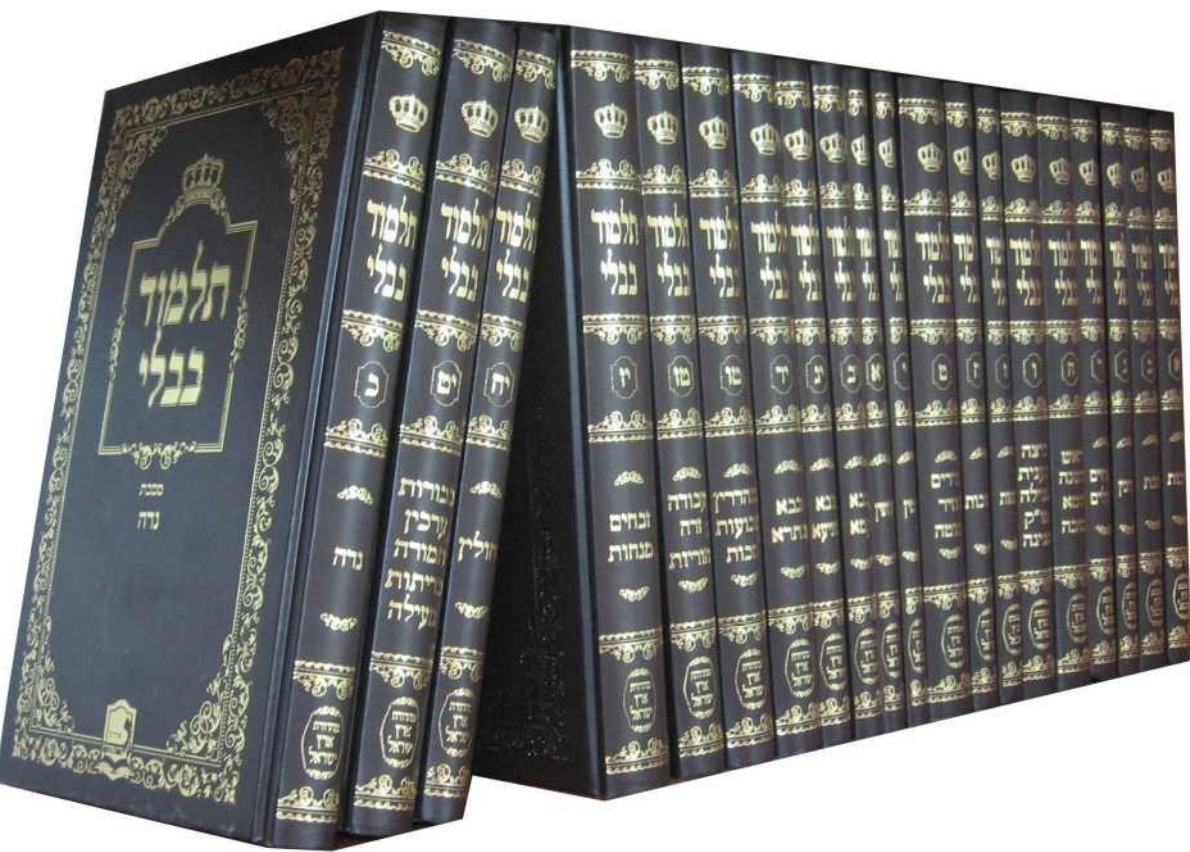
„Mojžíš přijal Tóru ze Sinaje a předal ji Jehošuovi, Jehošua starším a starší prorokům. Proroci ji předali mužům Velkého shromáždění...“

„Šimon Spravedlivý byl [jedním] z posledních [členů] Velkého shromáždění. Říkával: Na třech věcech stojí svět: Na Tóře, na [chrámové boho]službě a na konání milosrdenství...“

Mišna, Traktát Avot I,1

Rabínská literatura – podvojná Tóra (ukázky z Tamludu babilónského)

Naši mistři vyprávějí: Příběh o jednom pohanovi, jenž předstoupil před Šamaje. Povídá mu: „Kolik Tór máte?“ Odvětil mu: „Dvě. Ústní Tóru a písemnou Tóru.“ [Namítl pohan:] Že máte písemnou Tóru, ti věřím, nikoli však ústní Tóru. Přijmi mě za konvertitu, ale tak, že mě budeš vyučovat pouze písemné Tóře.“ Rozčílil se na něj [Šamaj] a vztekle ho vyhodil. Přišel k Hilelovi a ten jej přijal za konvertitu. Prvního dne jej učil: „A - B - C - D.“. Nazítří to otočil. Namítl mu: „Včera jsi mně to říkal jinak!“ [Odvětil mu Hilel:] Co to nejsem já, o koho se [při studiu] opíráš? Opři se tedy o mě také [ve věci] ústní Tóry.

Opět příběh o jednom pohanovi, jenž předstoupil před Šamaje a řekl mu: Přijmi mě za konvertitu, ale tak, že mě celou Tóru naučíš během toho, co budu stát na jedné noze.“ Vyhnal ho Šamaj zednickým pravítkem. Přišel k Hilelovi a ten jej přijal za konvertitu. Řekl mu: “Co sám nenávidíš, to nečiň svému bližnímu: toť celá Tóra; vše ostatní je jen výklad. Jdi a uč se tomu.”

Redaktorem **Mišny**, souboru ústní Tóry (převážně halachy), byl kolem r. 200 n.l. **Jehuda ha-Nasi** (Juda Kníže), přezdívaný **Rabi**

Místo jeho údajného hrobu v Bejt Šean v Izraeli

Rabínská literatura

centra rabínského učení

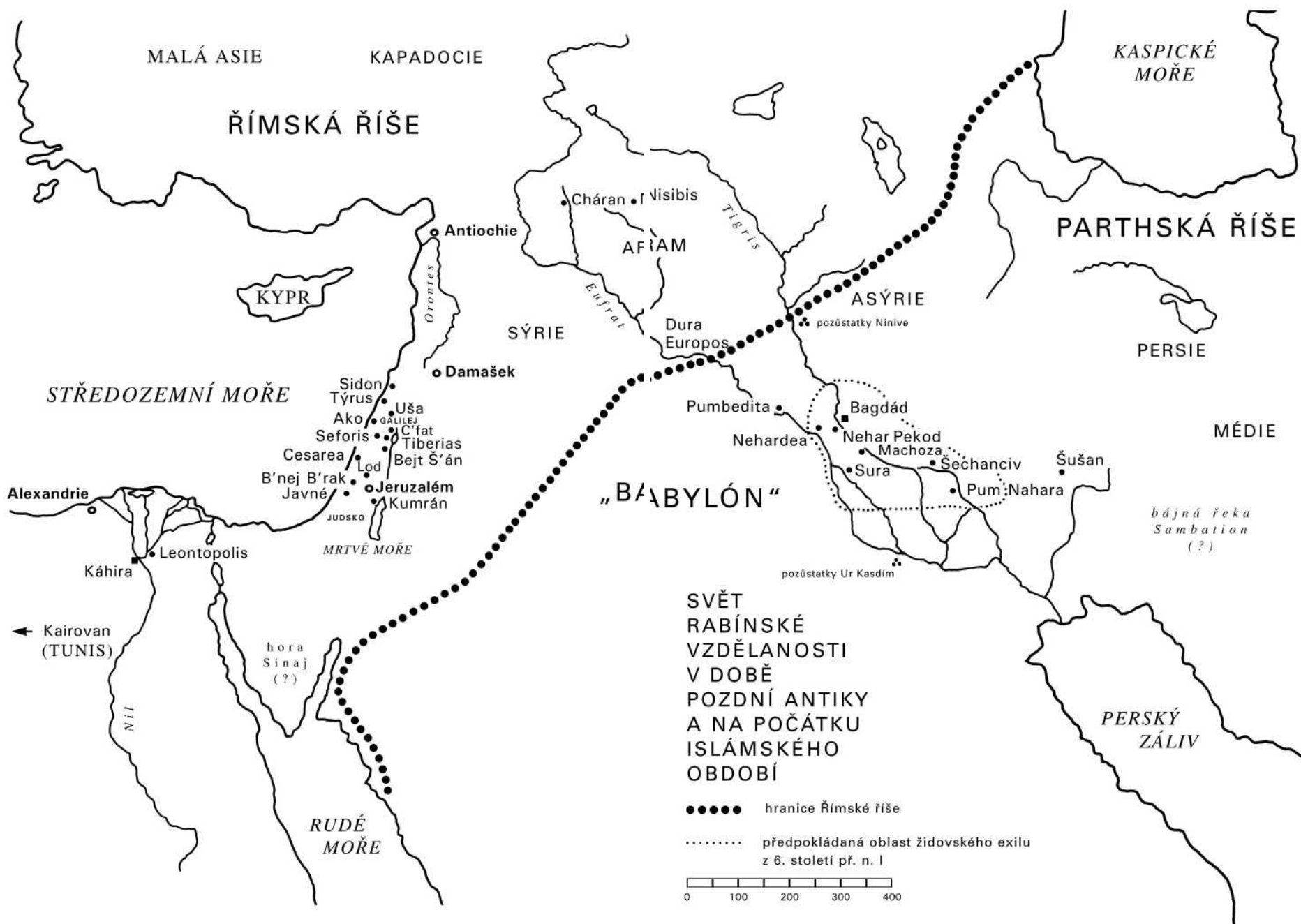
Izrael (Galilea na severu, zejména Seforis, Tiberias). Tzv. *patriarchové*, nástupci Rabiho, se postupně prosadili jako učitelé Tóry i jako političtí vůdcové Židů. Později jejich vliv slábne.

dílo: Mišna, Tosefta, midraše, Jeruzalémský talmud

Babylón (akademie v sasánovské perské říši, zejména v Suře, Nehardeji, Pumbeditě) při dvorech tzv. exilarchů, představitelů krajské saosprávy v exilu.

dílo: Balylónský talmud

Z Římské říše a z Babylóna: Aškenázové a Sefardové

Rabínská literatura

Mišna (dosl. „opakování“, tedy to, co třeba naučit se nazpaměť) se skládá z **šesti oddílů**, tématických částí, z nichž každá má 10-15 traktátů.

- Sloupec 1
- Sloupec 2
- Sloupec 3

Pro Židy představuje cosi jako Nový zákon pro křesťany.

- *Zeraim* (Semena): zemědělství
- *Moed* (Termín): svátky
- *Našim* (Ženy): rodina, sex
- *Nezikin* (Škody): trestní právo
- *Kodašim* (Svaté věci): chrám
- *Toharot* (Čisté věci): očišťování

Rabínská literatura

se rozvíjí dvěma směry. Jednak rozvíjí diskurs Mišny, jednak diskurs Bible.
Kolem Mišny později vznikly Tosefta a Talmudy.
Kolem Bible vznikly midraše.

MIŠNA (asi 200n.l.)

- Na jejích stránkách diskutující rabíni se nazývají TANAJCI.
- **GEMARA** = další tradice seřazené k jednotlivým oddílům Mišny. Rozsahem mnohonásobně převyšuje Mišnu.
- Rabíni diskutující v Gemaře se nazývají AMORAJCI.
- **Mišna + Gemara = TALMUD**
- Jeruzalémský talmud (5.stol.)
- Babylónský talmud (7.stol.)

BIBLE

- Je podle rabínů písemnou Tórou a potřebuje výklad = ústní Tóru.
- Zaujatý výklad = MIDRAŠ.
- **Halachický midraš**: jak o Bibli opřít stávající halachu?
- **Aggadický midraš**: doplnit, co v Bibli chybí

DĚJINY ŽIDŮ V ANTICE

OD ALEXANDRA VELIKÉHO
PO ARABSKOU NADVLÁDU

PETER SCHÄFER

GÜNTER
STEMBERGER

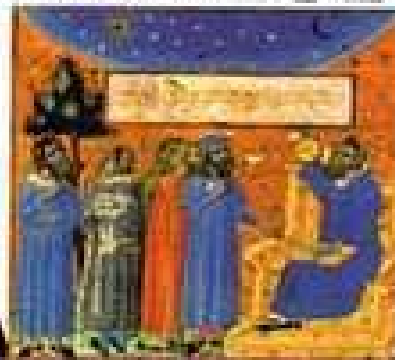
Klasické židouství

Kultura a historie
rabínské doby

VYŠEHRAD

GÜNTER STEMBERGER

TALMUD

A MIDRAŠ

Úvod
do rabínské
literatury

VYŠEHRAD

TANU RABANAN

ANTOLOGIE
RABÍNSKÉ LITERATURY

PETR SLÁMA